№ 3 (151) Vilnia, 30 studnia 1938 h. Hod XI.

Chryścijanskaja DUMKA

BIEŁARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC

„ZORKA“

Pad hetkim nazovam, ad pačatku sioletniaha 1938 hodu, jak dadatak da časapisu „Chryścijanskaj Dumki“, pačaŭ vychodzić miesiačnik dla dziaciej. Užo „Zorki“ pakazaŭsia ŭ śviet pieršy numar.

Ab patrebie hetkaha časapisu ŭ nas užo mnoha havaryłasia i pisałasia. Dy patreba heta jasnaja sama saboj. Dzieci — heta budučynia, heta taja naša novaja źmiena, jakaja dalej paviadzie biełaruskuju spravu. Voś-ža dobra heta ŭsio razumiejučy, my i prystupili da vydavańnia „Zorki“.

Ciapier idzieć tolki ab toje, kab vytryvač i kab z časapisu hetaha sapraŭdy była karyść dla biełaruskich dzietak. My robim usio, što možam, kab było jaknajlepš, ale dobra viedajem, što heta nie adnych nas, nie adnej tolki redakcyi sprava, a sprava ŭsiaho biełaruskaha hramadzianstva.

Pieršy numar „Zorki“ naša hramadzianstva pryvitała ahułam prychilna. Zrabiŭ hety numar, vidać, tak-ža dobraje ŭražańnie i na sialan i na ich padrostkaŭ, bo pasypalisia z vioski da nas pryvitalnyja i ŭdziačnyja listy, a navat i maładniackija vieršy. Usio heta, paŭtarajem, dobra, ale treba, kab było jašče lepš kab sprava „Zorki“ była stałaja i tryvałaja. A dziela hetaha treba:

a) Kab pisali ŭ naš dziciačy časapis pedahohi, baćki i ahułam tyja ludzi, jakija viedajuć, čaho dzieciam treba i viedajuć tak-ža, jak pisać dla dziaciej, kab jany cikavilisia i karystali.

b) Treba, kab i samyja dzieci pisali ŭ redakcyju „Zorki“ listy, svaje ŭvahi, viestki, a navat i vieršy. Hetki matarjał ažyŭlaje časapis i spryjaje vyłaŭleńniu talentaŭ, jakija jość u narodzie i jakija, nikim nia prykmiečanyja, časta marna hinuć. Ich treba šukać i sačyć za imi.

c) Treba, kab baćki pamiatavali ab padpiscy na „Chr. Dumku“, bo inakš trudna ad nas vymahać, kab my na naležnaj vyšynie pastavili dziciačy časapis. Pierastać kuryć i pić, dyk zaŭsiody znojdziecca załatoŭka na takuju dobruju i kulturnuju spravu, jak svoj biełaruski časapis.

Voś-ža starajmasia, kab „Zorka“ była ŭ žyćci najmałodšaha biełaruskaha pakaleńnia sapraŭdnaj zorkaj — jahonaj rodnaj biełaruskaj škołaj!..

Studzień

Bialej jaho —
nia znojdzieš bieli
i ściudzianiej —
nia tre' pary,
Jašče razhuł viaduć miacieli
z vaŭčynaj pieśniaj u bary.

Daŭžeje dzień...
śviatleje nieba...
šyrej na śniehu kruhazor
i tče na voknach biez patreby
maroz
kasmaty svoj uzor.

Saniam najlepšy čas zimovy
i pa darohach zvonić miedź;
kirmašy..
svaty...
u les pa drovy —
kudy zadumaŭ —
tak i jedź.

A sonca zołatam časami
rassypić kosy na biahu
i zaiskracca iskry sami
ściudzionym bleskam na śniahu.

A potym —
Studzień razvažaje —
ściahnuŭšy brovy šerych chmar
ab novym zornym uradžaju
i jak spatkać zary pažar.

U biassilli čuć-čuć pasinieje,
u smutku cichim nad saboj,
prypomnić moc svaju —
i dziei
i płačyć —
pieršaju ślazoj.

Lahčej uzdychajuć vietry krychu,
a na rastańnie —
Studzień — sam
prynosić pieršuju adlihu,
zimu rassiekšy papałam.

Taboły, 17.I.38.

M. Mašara.

Biełaruski pryviet „DIŁU“ z nahody jaho 50-lećcia

„Діло“ ŭ Biełarusaŭ šyroka viedamaja i duža papularnaja hazeta. „Diło“ ŭ rukach Biełarusa— heta zaŭsiody miły, pažadany hość i vierny pryjaciel. Časapis hety Biełarusy duža radasna čytajuć i šmat z jaho karystajuć u svaich kulturnych i palityčnych pačynańniach.

Asabista majo voka duža časta zvaročvałasia na pravy bieražok „Diła,“ dzie krasujecca skromnaje, ale tak vymoŭnaje: „rik LIX.“ Čytajučy hetu hazetu, a čytaju ja jaje štodnia i ŭvažna, ja z vialikaj maralnaj pryjemnaściaj uziraŭsia na henu ličbu, dobra ŭjaŭlaŭ sabie, što jana znača i ščyra ciešyŭsia, što „Diło“ isnuje až 59 ty hod, vytryvała i płodna pracujučy dla dabra bratniaha nam Ukrainskaha Narodu.

Pahladajučy na henu ličbu, ja časta dumaŭ, čamu-ž „Diło“ maŭčyć ab svaim tak važnym i vialikim jubilei? Tymčasam u vadnym z pieršych hetaha miesiaca numaroch „Diła“ spatykaju viestku, što časapis hety ahułam ad svajho pačatku vychodzić užo 59-ty hod, a jak štodzieńnik— užo 50 hadoŭ i što hety važny jubilej chutka budzie nałežna adznačany. Sumnivy maje raźvieilisia.

I sapraŭdy. 15.I. hetaha hodu atrymlivaju jubilejny numar„Diła.“ Numar značna pavialičany i poŭny sapraŭdy cikavaha źmiestu roznych asob, jakija za 50-hadoŭ tak ci inakš z „Diłom“ byli źviazanyja i jakija z nahody hetaha jubileju napisali svaje ŭspaminy, razvažańni, uvahi.

Čytajučy hety jubilejny numar „Diła,“ radaść maja sapraŭdy była ščyraja i vialikaja. Była heta radaść biełaruskaj dušy, jakaja nałežna aceńvaje značeńnie štodzieńnika ŭ žyćci nacyi, jakaja žadaje pabačyć jaho ŭ Biełaruskim Narodzie, a jakaja, na žal, u sučasnych ciažkich varunkach, nie ahladaje navat i biełaruskaha tydniovika.

Dumajem, što i „Diło“ ŭ praciahu 50-ci hadoŭ svajho isnavańnia nia mienš mieła trudnaściaŭ i pieraškodaŭ, adnak usio pieramahło i siannia dastojna i płodna služasvajmu Ukrainskamu Narodu.

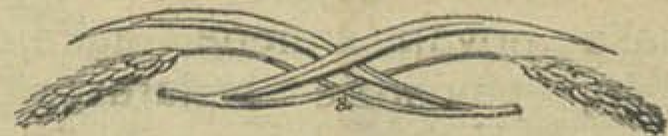
Ale na što ja heta havaru?Našto ŭ radasny jubilej „Diła“ ja raskazvaju biełaruskija biedy? Heta tak z radaści. My Biełarusy ciešymsia Vašaj Ukrainskaj Radaściaj. Biełaruskaja duša ukrainskaj zaŭsiody pryjaznaja i kali jana bačyć pamysnaść i radaść u Ukraincaŭ, — da taho-ž jašče pamysnaść i radaść u tym, čaho nia majuć Biełarusy, — dyk ciešycca ukrainskaj radaściu, radaściu bratniaha nam Ukrainskaha Narodu.

Aprača hetaha my Biełarusy šmat za što ŭdziačny „Diłu.“ Pradusim dziakujem za toje, što jano zaŭsiody achvotna drukuje artykuły i roznyja viesći ab biełaruskim nacyjanalnym žyćci, u ciažkija chviliny biełaruskaha žyćcia zaŭsiody biare nas u abaronu i padtrymlivaje nas maralna.

Dziakujem urešcie „Diłu“ i za toje, što jano nadychodzie badaj u va ŭsie biełaruskija arhanizacyi i ŭstanovy i prynosić nam niamała dobraha. Dabrom hetym dla nas jošć nia tolki toje ŭsio, što ahułam daje čałavieku dobraja hazeta, ale tak-ža i toje, što „Diło“ dla nas služa ŭzoram publicystykі. „Diło,“ jak časapis sapraŭdy eŭropejski, jano słužačy adnej ukrainskaj nacyjanalnaj idei, robić heta tak umieła, što abjednyvaje kala siabie publicystaŭ, piśmieńnikaŭ i dziejačoŭ časta całkom roznych i praciŭnych sabie pahladaŭ i prakanańniaŭ, nakiroŭvajučy ich u ahulna nacyjanalnuju ukrainskuju kulturnuju i palityčnuju pracu. U hetym vialikaja jaho zasłuha prad Ukrainskim Narodam. Z hetaha dobraha prykładu karystajem i my. Karystajem i vučymsia.

Dyk u 50-tyja ŭhodki isnavańnia „Diła“ jak štodzieńnika my Biełarusy šlom jamu svoj ščyry i haračy bratni biełaruski pryviet i pažadańni dalejšaha pamysnaha raźvićcia dla dabra Ukrainskaha Narodu.

Ks. Ad. Stankievič.

AD. STANKIEVIČ

Biełaruski Chryścijanski Ruch

Histaryčny narys.

RAZDZIEŁ I. 3)

Vytoki biełaruskaha nacyjanalnaha adradžeńnia i chryścijanstva.

(XIX stahodździe).

§ 4. — Daśledčyki Biełarusi z boku Rasiejcaŭ i pravasłaŭnych abrusieŭšych Biełarusaŭ.

Zacikaŭleńnie Biełarusiaj z boku Rasiei až da 1863 h. było śpiarša susim małoje, a paśla krychu bolšaje, ale ahułam niaznačnaje. Było heta jak dziela kulturnaj adstałaści Rasiei, tak i dziela palityčnaj viery ŭ svaju siłu. Najvažniejšaj padstavaj trymańnia Biełarusi pry Rasiei, a tak-ža dovadam rasiejskaści biełaruskaha kraju była palityčna-palicejska-militarnaja siła.

Praŭda, užo i ŭ hetym časie ad padziełu Polščy da 1863 h. z boku Rasiejcaŭ i abrusiełych Biełarusaŭ spatykajem ślady zacikaŭleńnia Biełarusiaj. Ramantyzm i tut rabiŭ svajo. Spatykajem niamała roznych drobnych staciej na temy pieravažna i badaj vykłučna biełaruskaj etnohrafii, źmieščanyja ŭ roznych časapisiach, asabliva-ž u tak zv. „Губернских Ведомостях“, jakija z 40-ch hadoŭ pačali vychodzić pry kožnym hubernatary. Ale pracy hetyja ani z boku navukovaha, ani z boku biełaruskaj tendencyi badaj nia majuć nijakaha značeńnia. Byli heta biazdarnyja sproby dakazvać, što Biełaruś — heta kraj nia polski, a rasiejski.

I tolki druhoje polskaje paŭstańnie ŭ 1863 h. značna abudziła Rasieju ŭ kirunku zacikaŭleńnia Biełarusiaj. Rasiejskija vučonyja, časta abrusiełyja Biełarusy, asabliva etnohrafy, ciapier užo davoli značnuju źviarnuli ŭvahu na etnahrafičny charaktar Biełarusi, kab zdać sabie spravu, što heta za kraj? Voś-ža z hetaha času i pajaŭlajucca lepšyja zborniki narodnaha tvorstva Biełaruskaha narodu, jak *P. Hiltebrandta*, *M. Dmitrjeva*, *P. Bezsonova*, *I. Nasoviča* (asabliva słoŭnik i prykazki), *P. Šejna*, *A. Dembovieckaha*, *Z. Radčenko*, *Lackaha*, *Dabravolskaha*,

Adkažam pracaj i zhodaj

(Z nahody napadkaŭ na Biełarusaŭ niekatorych polskich hazet).

Apošnim časam na biełaruskaje hramadzianstva i ahułam na ŭvieś biełaruski narodny ruch z boku častki polskaj presy pasypalisia jaryja i niazhodnyja z praŭdaj napadki. Napadki hetyja pasypalisia na nas z boku polskaj presy kirunku nacyjanalistyčnaha.

Pieršym vystupiŭ „Dzien. Wil." Jon, susim nie rachujučysia z praŭdaj, napaŭ na biełaruski Nacyjanalny Kamitet u Vilni, jak ahulna-biełaruskaje narodnaje pradstaŭnictva, zakidajučy jamu antydziaržaŭnuju pracu. Napisaŭšy heta, orhan polskich vilenskich endekaŭ moh paciešycca, bo administracyjnyja ŭłady nieŭzabavie Kamitet hety „zaviesili," heta znača — spynili jaho dziejnaść.

Paśla hetaha ŭ hetaj-ža samaj spravie zabrała hołas vilenskaja tak-ža endeckaja brukovaja „Gazeta Wileńska," jakaja vyražała svaju radaść z pryčyny spynieńnia Bieł. Nac. K-tu, tak-ža prypisvajučy jamu niabyvałyja rečy i ahułam padajučy ab im tendencyjnyja i fałšyvyja viedamaści.

Urešcie, 22.I. vystraliŭ praciŭ Biełarusaŭ z vialikaj harmaty krakaŭski „IKC." Pavodle jaho ŭsia biełaruskaja kulturnaja akcyja, — heta akcyja antypolskaja. Ale najcikaviej u „IKC" vyjšła toje, što jon vostra napadaje na Ajcoŭ Maryjanaŭ u Drui za ich biełaruskuju rabotu. Tymčasam my Biełarusy henaj ich biełaruskaj pracy anijak nia možam dahledzić. Ajcy Maryjanie ŭ Drui viaduć polskuju himnaziju, pracujuć u parafii papolsku i ahułam svajej pracaj palanizujuć Biełarusaŭ katalikoŭ.

Usie henyja napadki na Biełarusaŭ viaducca ŭ imia dabra Polskaj Dziaržavy i ŭ imia dabra Katalictva. Ci možna adnak hetamu dabru prysłužycca, pašyrajučy niapraŭdu ab lojalnych hramadzianach hetaj dziaržavy i kryŭdziačy ich — pavažna sumnievajemsia. Prykład rasiejskaj čornaj sotni adnosna Polskaha Narodu pavinien, zdajecca, prahavaryć da hałavy i serca i našych polskich „pryjacielaŭ."

Biełarusy-ž, budučy lojalnymi hramadzianami Polskaj Respubliki i lehalna pracujučy na biełaruskaj nacyjanalnaj nivie, da ŭspomnienych biezadkaznych naskokaŭ na ich z boku častki polskaha hramadzianstva, škodnych dla sužyćcia narodaŭ hetaj Respubliki, mohuć mieć tolki pahardu.

Padobnyja ŭrešcie naskoki pavinny Biełarusaŭ jašče bolš abjadnać da supolnaj i zhodnaj kulturnaj pracy. Chto-b z Biełarusaŭ u hetki ciažki dla Biełaruskaha Narodu čas išoŭ praciŭ ahulnabiełaruskaj jednaści, toj sapraŭdy byŭ by prastupnikam prad hetym narodam. Na napadki i na kryŭdy našy adkažam pracaj i zhodaj...

M. K.

Viečnaja zahadka

Usie my peŭna spaścierahli dziŭnyja dźvie prajavy natury čałavieka. Raz imkniecca jon vysoka, da rečaŭ hornych, božych, a paśla tak zajmiecca tym, što bačyć, što čuje i čaho datykaje, što až sumniavajecca: ci jošć štoś inšaje aprača biazdušnaj materyi?!

Ničoha tož dziŭnaha, što francuski filozaf Pascal takija kidaje pytańni:

„Jakoj-ža zahadkaj jošć čałaviek? Što-ž heta za asablivaja istota, što za strachaćcio, jaki chaos, jakoje nahramadžańnie praciŭnaściaŭ, jaki cud! Sudzić usich, a sam nierazumny čarviak ziamny, depazytar praŭdy, a razam — masa błudoŭ i niapeŭnaści, chvała i — vykidyš śvietu! Chto-ž razviaža hetu błytaninu? Kali začnieć chvalicca — budu panižać jaho, kali panižycca — vysłaŭlać jaho budu i zaŭsiody z im spračacca budu, až pakul jon zrazumieje, što jošć jon niezrazumiełym dzivam". (Pascal, II—79).

Usie śvietapahlady viakoŭ jošć raźviazańniem zahadki žyćcia, katoraju padsovaje istota čałavieka. Inakš tłumačyć jaho empiryčny matarjalizm, inakš mierny realizm, a jašče inakš idealizm. Usie hetyja kirunki — heta palot ludziej zdolnych i vučonych da praŭdy, da hetak blizkoj nam, a tak niajasnaj, jakoj źjaŭlajecca mikrokosmos — čałaviek.

Što henyja kirunki ab čałavieku chočać viedać?

Dźvie rečy:

Nikifaroŭskaha, E. Ramanava i druhich.[1])

Ale cikava ciapier adznačyć charaktar hetych zbornikaŭ. Usie jany dla navuki ab Biełarusi, reč jasnaja, majuć vialikaje značeńnie. Jany dajuć matarjał dla vyjaśnieńnia praŭdy ab Biełarusi, dla vyjaŭleńnia biełaruskaj nacyjanalnaj samastojnaści. Ale hetaj mecie jany słužać tolki ŭbočna, prypadkova, bo meta hałoŭnaja aŭtaraŭ uspomnienych zbornikaŭ — heta vykazać „navukova", čornym na biełym, što Biełaruś nia Polšč, a Rasieja, što mova biełaruskaja — heta adna z hutarak adzinaj rasiejskaj movy. Pry tym sama zapiś biełaruskaha narodnaha tvorstva pieravažna drennaja, tendencyjnaja, u jakoj tvorstva heta vyrazna papierakručvana na rasiejski ład. Nijakaj u ich tendencyi abjektyŭnaj, nia kažučy ŭžo biełaruskaj — nie spatykajecca. Vyniatak tut stanoviać tolki pracy A. Kirkara (Белорусское Полесье, Этнографическій взглядъ на Виленскую губ. выданы ўжо ў 1858 г. і інш.), ale jon, choć pisaŭ ab Biełarusi parasiejsku (pieravažna), byŭ sam abrusiełym Biełarusam katalikom. Sapraŭdnym-ža ŭzoram navukovaj pracy ŭ halinie biełaruskaj etnohrafii słuža M. Fedaroŭski, spolščany Biełarus katalik, u svaim nieśmiarotnym etnohrafičnym zborniku „Lud Białoruski".

Šukać-ža ŭ daśledčykaŭ Biełarusi z boku Rasiei biełaruskich litaraturnych tvoraŭ u žyvoj narodnaj movie, jak heta my bačyli ŭ Biełarusaŭ katalikoŭ, nia prychodzicca. Ničoha padobnaha tam my nie spatykajem.

§ 5. — Al. Jelski, Fr. Bahuševič, J. Niesłuchoŭski i inš.

Snuć nić biełaruskaha adradžeńnia, jak bačym, praz usio XIX stahodździe prypadaje na Biełarusaŭ katalikoŭ. Hodnym nastupnikam Marcinkievičа na nivie biełaruskaj litaratury XIX st., a tak-ža ŭ niekatoraj miery i biełaruskaj dumki, byŭ Al. Jelski.

1. Kali paśla paŭstańnia 1863 h. ruch biełaruski byŭ rasiejskim uradam prypynieny, *Aleksandar Jelski* ŭznoŭ naviazaŭ łučnaść z tradycyjaj Marcinkievičа i jahonych sučaśnikaŭ, a tak-ža chavaŭ he-

---

1) Ab hetych usich hl. Карскій і Балтромайтисъ — Сборникъ библіографическихъ матеріаловъ (вып. II), СПБ. 1904.

1) paznać naturu ludzkuju, jak tolki možna najpraŭdziviej i 2) vynikajučyju z hetaj natury metu čałavieka. Bo-ž usie prypuščajuć, što natura nia mylajecca. A dziela taho *meta naturalnaja* najpaŭniejšaja, najbiaspiačniejšaja, chacia nie najdaskanalniejšaja.

Voś-ža pry raźviazvańni hetak trudnaj zadačy mnoha mudracy robiać pamyłak. Zdarajucca jany tady asabliva, kali nie biarecca pad uvahu jašče adnaho čynnika: upływu Boha na śviet i ŭ asobnaści na čałavieka.

Siańnia mnoha z ludziej nia zhłybili dźvioch istotnych rečaŭ čałavieka: ducha i cieła matarjalnaha. Nia chočuć mnohija tak-ža ličycca z Tvarcom, katory stvaryŭšy dziŭnym sposabam materyju i ducha, jašče dziŭniej złučyŭ ich supolna, nie kasujučy pravoŭ ani adnaho, ani druhoha. Tut pryčyna ŭzlotaŭ čałavieka i ŭpadkaŭ. Duch i cialesnaść — ahoń i vada, spakoj i bura! Duch achvočy, ale cieła słaboje — kaža Chrystus. Prymiety ducha: adnalitaść, volnaść, viečnaść. Prymiety cieła: roznaskładnaść, ahraničanaść, mahčymaść padziełu.

Kožnaja z hetych prymietaŭ damahajecca svaich pravoŭ, kožnaja choča vyrvacca z ahulnaha padparadkavańnia. Adnak čałaviek, śviedamy svajho adzinaha i nieraździelnaha „ja", starajecca ŭtrymać usio ŭ paradku i ŭ najbolšaj źviazi. Tut pačynajecca vajna: duch zmahajecca z nachiłami cieła.

I najlepšym budzie vajakam toj, chto zdoleje ŭtrymać najbolšuju adzinaść miž ducham i ciełam, chto stvoryć harmoniju pravoŭ ducha i materyi. Toj tak-ža najlepš razviaža viečnuju zahadku: čym jość čałaviek i jaho žyćcio.

Vasil Kryvičanin.

Dr. Tamaš Hryb

21 studnia siol. ŭ Prazie Českaj pamior na 43 hodzie žyćcia Dr. Tamaš Hryb, apošnim časam kiraŭnik Biełaruskaha Zahraničnaha Archivu ŭ Prazie. — Niabožčyk pachodziŭ z v. Palani, Niestaniskaj parachvii. Vučyŭsia ŭ Pieciarburzie. Z vajennaha frontu byŭ delehavany na Usiebiełaruski Kanhres u Miensku ŭ śniežni 1917 h. skul pierajšoŭ u Prezydyjum Rady BNR — Biełaruskaj Narodnaj Respubliki. Los hetaj instytucyi zavioŭ T. Hryba na emihracyju, spačatku ŭ Litvu, a paśla ŭ Čechasłavaččynu, dzie skončyŭ universytet i, zdabyŭšy navukovy tytuł *doktara filozofii*, pracavaŭ apošnim časam, ad 1934 h. jak kiraŭnik Bieł. Zahraničn. Archivu ŭ Prazie. Za doŭhija hady asabistych niavyhodaŭ i niedastatkaŭ nabaviŭsia dr. Hryb ciažkaj chvaroby žyvata (straŭnika), ratujučysia ad katoraj praciarpieŭ letaś ciažkuju operacyju. Sioleta-ž zachvareŭ Dr. Tamaš Hryb na hrypu, komplikacyja jakoj končyłasia hetym razam trahična.

Razam z Dr. T. Hrybam zyjšła ŭ mahiłu nia tolki vydatnaja postać biełaruskaj palityčnaj dumki— niabožčyk byŭ pavadyrom biełaruskich eseraŭ, — ale i idejnaha Biełarusa. Ćviordy Jon byŭ u palityčnych pierakanańniach svaich, ale ŭmieŭ šanavać i pierakanańni čužyja. Idejnaść asabistaja i vyrazumiełaść dla inšaha—heta dźvie rysy charaktaru niabožčyka D-ra Tamaša Hryba.

Viečnaja Jamu pamiać!

Inž. A. Klimovič.

Biełaruskaja chronika.

100-hodździe naradžeńnia K. Kalinoŭska, słaŭnaha pavadyra paŭstańnia ŭ našym kraju ŭ 1863 h. praciŭ rasiejskaha caryzmu, prypadaje sioleta ŭ hetym miesiacy. Biełaruskaje hramadzianstva hetyja važnyja ŭhodki źbirajecca naležna adznačyć.

Pryvitańnie «Ділу», z nahody jaho 50-hodździa, jak štodzieńnika, pierasłaŭ ad Biełarusaŭ Ks. Ad. Stankievič. Pryvitańnie hena ŭ „Dile" z 23.I nadrukavana asobnym artykułam.

Ad pastanovy Starasty ab spynieńni Bieł. Nac. K-tu prezydyjum hetaha kamitetu apeluje da vyšejšych uładaŭ.

„Chryścijanskaja Dumka" razam z miesiačnikam „ZORKA" dla bieł. dziaciej kaštuje ŭ hod usiaho 3 zał. U składčynu jašče taniej: kali chto na adzin supolny adras źbiareć troch padpiščykaŭ, dyk za try ekzemplary „Chr. D." płacić tak-ža 3 zał., heta znača: kožny padpiščyk z hetaj trojki atrymaje našu hazetu za 1 zał. u hod.

tyja tradycyi ŭ praciahu mnohich hadoŭ. Heta jon urešcie hetyja tradycyi, z narodna-ramantyčnymi biełaruskimi ideałami, pieradaŭ nova-naradžajučajsia biełaruskaj litaratury i nacyjanalnaj biełaruskaj spravie ahułam.

Al. Jelski — heta spolščany Biełarus katalik. Radziŭsia 1834 h., a pamior, majučy 82 hady, u 1916 h. u dvary svaim Zamości, u Mienščynie. Byŭ heta vialiki pryjaciel Biełarusaŭ, lubiŭ usio biełaruskaje, znaŭ dakładna biełaruskuju viosku i jaje žyćcio, a tak-ža biełaruskaje piśmienstva jak staroje, tak i novaje. Pisaŭ niamała ab Biełarusach i dla Biełarusaŭ papolsku i pabiełarusku. Blizka znaŭ Marcinkievića, pa śmierci katoraha pierachovyvaŭ u siabie jahonyja rukapisy, a tak-ža znaŭ i druhich biełaruskich piśmieńnikaŭ i dziejačoŭ. Ad 1864 h. źbiraŭ u siabie muzej biełaruskich zabytkaŭ, siarod jakich było niamała rukapisaŭ i dakumantaŭ. Šmat rupiŭsia ab praśviecie Biełarusa i ahułam ab palepšańni jahonaj doli. Z hetaj metaj vydavaŭ jon biełaruskija knižki — prozaj i vieršam, z jakich nia ŭsie pabačyli śviet.

Samaj rańniaj drukavanaj biełaruskaj pracaj Jelskaha jość: „Pan Tadeusz". Paemat Adama Mickievicza. Pierałažyŭ z polskaha na biełaruski jazyk A. J. Kniha I. Lvoŭ. 1882". Na pačatku hetaha tvoru miž inšym spatykajem hetkija słovy aŭtara: „Czytaja „Pana Tadeusza", darahija Biełarusy, palubiciaž usim sercam svaju rodnuju, zaniadbanuju, śviatuju biełaruskuju movu, katoraja z pradvieku nia tolka była vaszaju u siołach, no jej užyvali samyje daŭniejszyje manarchi kraja i ich vialmožy. Vasz staradaŭny biełaruski jazyk musić vart čahoś, kali možna na jaho skład pierattumačyć najcalniejszyje paetycznyje utvory vialikich pisacielej".

Hetyja słovy jaho jak-ža prypaminajuć „Pradmovu" Fr. Bahuševiča!..

Al. Jelski pisaŭ vieršam i prozaj tak-ža cełv rad i samastojnych nievialičkich prac pabiełarusku, majučy ŭ ich na mecie narodna-praśvietnyja mety, a tak-ža zaklikaŭ narod lubić apračа movy i ŭsie svaje zvyčai, dobryja pryvyčki, pieśni, vopratku i h.d. Miž inšym sabraŭ i vydaŭ: „100 prykazak, zahadak, prydumak i gavendaŭ dla pažytku Biełaruskaha (Kryvickaha) narodu. Sabraŭ A. J. U Vilni 1908". Knižyca heta, jak bačym, užo žjaŭlajecca až u pier-

Narodnaja haspadarka i totalizm

Pad hetkim nazovam u adnym z apošnich numaroŭ najbolšaj i najstarejšaj hazety „Diło“ nadrukavany vielmi cikavy artykuł V. Niestorovića ab totaliźmie. V. Niestorovič u svaim artykule, miž inšym, piša hetak:

— Trudna skazać, jakoha palityčnaha i haspadarčaha ładu byli-b my, ukraincy, prychilnikami ŭ svajej bolšaści, kab my mieli ŭłasnuju dziaržavu. Ale jak narod niedziaržaŭny, jak nacyjanalnaja mienšaść, musim uvažać totalizm, jak *systemu krajnia nam varožuju*. My musim być z pryrody našaha pałažeńnia *antytotalistami*...

Nia možam tak-ža być fantastami i latucieć ab pavarocie da pryncypu čystaha indyvidualizmu, jaki zbudziŭ renesans, razbudavała reformacyja i francuskaja revalucyja. Žyviom u časach kolektyvizmu, supolnaści, kali volnyja ruchi adzinki nia redka tolki tolerujuć z uvahi na jaje niezapiarečnuju tvorčuju vartaść, kudy bolšuju za padparadkavanu supolnašć.

Ale totalizm — heta zusim što inšaje, choć i jon maje svaje specyfičnaści: balšavizm, fašyzm, hitleryzm, japonizm. Źmiest totalizmu, dzie tolki jon byvaje, — heta ŭsieŭładnaja dziaržava, jaje dyktatura i prymus uva ŭsich halinach žyćcia hramadzian, z usimi dla ich naśledkami takoha absalutnaha ahraničeńnia prava i vyznačanych abaviazkaŭ.

Ci ŭ takich varunkach možna dumać ab razbudovie haspadarčaha žyćcia, što dla nas, ukraincaŭ — piša V. Niestorovič — maje pieršaradnaje značeńnie? Ci možna latucieć ab pierabudovie hramadzkaj struktury našaha narodu, što taksama jość adnym z hałaŭniejšych postulataŭ našaj nacyjanalnaj prahramy? Na hetyja pytańni adkaz lišni. Jany jasnyja. Italjanski prafesar i vydatny teoretyk fašystaŭskaj ekanomii, Ugo Spirito adkryta kaža, što fašyzm „biurokratyzuje ŭvieś narod, kožnaha hramadzianina robić dziaržaŭnym słuhoju“. Chiba nia treba adznačać, čym hrozny dla ukraincaŭ taki ład. Dziela hetaha my musim być antyfašystymi...

Čym bolšaja svaboda adzinki, čym bolš voli indyvidualnaj u sučasnym hramadztvie, tym lepšy klimat dla tvorčaści i vyjaŭleńnia adzinki i tym lepšy klimat tak-ža dla nacyjanalnaj mienšaści ŭ jaje kultyvavańni i razbudovie nacyjanalnych, asabliva haspadarčych vartaściaŭ. U abstvinach totalizmu klimat dla nacyjanalnych mienšaściaŭ jość najhoršy, bo totalizm moža jści za hołasam nacyjanalnaj idei tolki panujučaj nacyi. Jon jość nia tolki adnapartyjny, ale i adnaidejny —

Hetak hladziać na fašyzm i ahułam na totalizm demakratyčnyja ukraincy i hetak razumiejuć jaho škodnaść dla Ukrainskaha narodu. Hetak razumiejem jaho i my.

ab.

— U Litoŭcaŭ —

Aryšty. 12 byŭšych kiraŭnikoŭ litoŭskich čytalniaŭ u Lidzkim pav. ułady aryštavali i pasadzili na Łukiški Vinavaciać ich u prociŭdziaržaŭnaj pracy.

Adnadnioŭki i kanfiskata. Niadaŭna vyjšli litoŭskija adnadnioŭki: ilustravany žurnał „Žiburys“ i „Musu Kelias“. Hetuju druhuju adnadnioŭku Starasta m. Vilni skanfiskavaŭ. Paśla kanfiskaty vyjšła druhoje vydańnie.

Spynieny: Lit. Ziemlarobskaje T-va i Litoŭski Spartovy Klub.

Revizija i kantrola adbyłasia ŭ Lit Navukovym T-vie. Ab vynikach pokul niaviedama ničoha.

Drobnyja viestki

U Hišpanii kanca vajny nia vidać. Abiedźvie starony bjucca zajadła.

Japonska - Kitajskaja vajna pradaŭžajecca. Japoniec zabiraje kitajskija ziemli i baje baśni ab svajej niavinnaści.

Ludovy Front u Francyi pierażyvaje ciažkija dni. Novy ŭrad stvorany mima jaho. Niekatoryja dumajuć, što heta ŭžo pačatak jaho kanca.

U SSSR usio kirujecca na stary carski ład. Nierasiejskim narodam žyviecca ciažka.

U Niamieččynie chryścijanam štoraz ciažej. Chryścijanstva tam uciskajuć z usich bakoŭ.

Zakonaprajekt ab byŭšaj unijackaj majemaści, uniesieny ŭ Polski Sojm, maje być duža ciažkim dla pravasłaŭnych.

šym dziesiatku XX st.[1])

Dapaŭnieńniem viestak ab Jelskim moža tak-ža słužyć nam uspamin ab im, źmieščany ŭ Bieł. Vilenskim kalendary na 1917 h., jaki padajom tut calikom.

„U jaho asobie – čytajem ab A. J. u henym kalendary— zyjšoŭ u mahiłu apošni pradstaŭnik taho kirunku, da katoraha ŭ svaim časie naležyŭ Marcinkievič, Tapčeŭski, Dyboŭski, a jašče raniej — Rypinski, Čečat i inšyja. Usie jany — ideolohii „šlachockaha demokratyzmu“, katory, choć i na svoj asablivy sposab, pryznavaŭ svaju pavinnaść pracavać dla biełaruskaha narodu, apiekavacca „mienšymi bratami“, viaści ich pa darozie cnoty i bajaźni Božaj. U čyślenych vydańniach svaich drukavanych pabiełarusku prozaj i vieršam, Jelski za apošnija niekalki dziesiatkaŭ hadoŭ źviartaŭsia da narodu z haračym pryzyvam pazbycca błahich nakłonnaściaŭ, asabliva-ž najhoršaha voraha našaha—pjanstva („Słova ab praklatej harełcy“ i inš.). Pavučajučy narod u svaich biełaruskich brašurkach, jon nie zychodziŭ z klasavaha stanovišča i hetym byŭ blizki Marcinkievičy. Ale ŭ svajej ideolohii zaŭsiody staraŭsia apiracca na chryścijanskaj navucy, i heta davała jamu mahčymaść krytyčnym vokam hladzieć na svoj ułasny stan, katory Jelski paznaŭ byŭ lišnie dobra i davoli ciomnymi farbami admalavaŭ u svajej „Historyi šlachty“. Krytykujučy, Jelski rabiŭ heta z bolem serca; asabliva baleła jamu duša, hledziačy na toje, jak apalačanaja šlachta adychodziła ŭsio dalej ad biełaruskaha sialanstva, jak miž jeju i našym narodam vyrastaje štoraz vyšejšy mur, uzmacoŭvajecca zmahańnie; ščyry chryścijanin, jon žadaŭ brackich adnosinaŭ miž vioskaj i dvarom i vieryŭ, što jany mohuć zapanavać tolki na hruncie zbližeńnia šlachty da sialanstva, pramaŭlajučy da „mienšych bratoŭ“ u ich rodnaj biełaruskaj movie.

Jelski ščyra kachaŭ rodny kraj i ličyŭ, što pavinnaść žycharoŭ našaj ziamlicy — pracavać dziela lepšaj doli hetaj apošniaj. Jašče ŭ 80-tych i 90-ych hadoch jon pisaŭ ab hetym u staćciach, drukavanych u pieciarburskaj polskaj hazecie „Kraj“.

1) Карскїй III, 3, 135 — 140 i Wielka Powsz. Encykl. Ilustrow. pad słovam A. Jelski.

A. Jelski pisaŭ tak-ža i papolsku: „O fabryce szkła i zwierciadeł w Urzeczu" i „O pasach słuckich“.

Slava moładzi!

Z-pad Harmanovič, Dzisienski paviet. Daviałosia mnie być Kaladami na pradstaŭleńni, jakoje adbyłosia ŭ Stalicy, ładžanaje „Kółkam Rolniczym;" stavili kamedyju Fr. Alachnoviča „Ščaślivy muž" i niejkuju štuku papolsku. Jak i treba było spadziavacca, zacikaŭleńnie pradstaŭleńniem było vialikaje, bo moładzi, jak i starejšych, sabrałasia mnoha, navat z vakolic dalejšych za niekalki viorst, tak što ahramadnaja chata chut'ka napoŭniłasia i nie zmahła źmiaścić bolej publiki, jakaja z nieciarplivaściaj čakała zvanka. Padymajecca zanavies; scena, (kvatera Zalepkaŭ) prybrana pryhožymi tkaninami, raboty tutejšych dziaŭčat, sapraŭdy pradstaŭlaje našu viaskovaju chatu. Na scenie źjaŭlajucca mastaki-amatary, publika sočyć za kožnym ich rucham, jakija vyklikajuć buru vopleskaŭ i mora śmiechu. Apadaje zanavies, syplucca hromkija vopleski ŭ češć maładych mastakoŭ, jakija adznačylisia bojkaściu i mastackaj advahaj.

Paśla pradstaŭleńnia raspačałasia viečarynka, jakaja viasioła praciahnułasia da 3 hadziny; miž inšymi tancami krasavałasia i naša rodnaja „Lavonicha." Treba zaznačyć, što arhanizatary pradstaŭleńnia pałažyli šmat pracy i achviarnaści; za heta im, a taksama artystam i artystkam, jak lepšym synom i dočkam našych viosak, jak siajbitom kultury i aśviety, naleža ščyraja padziaka.

Pažadana było-b, kab naša moładź i na dalej ładziła biełaruskija pradstaŭleńni, staviačy pjesy karaciejšyja dy lahčejšyja, jak da pastanoŭki tak i da vykanańnia: adnačasna varta było-b bolš źviarnuć uvahi na režyserski i dekoracyjny bok sceny, jaki, hety raz, z pryčyn niepamysnych abstavinaŭ matarjalnych—kulhaŭ. Treba ciešycca z našaj moładzi, što pracuje na rodnaj nivie, pažadać jej i na budučyniu takoj-ža pracy i pamysnaści ŭ jej. Nažal, nia ŭsia moładź cikavicca kulturnaj pracaj, bo jość i takija, što viečary i nočy marnujuć na hulańni ŭ karty, a para ŭžo, kab miesca kartaŭ zaniała knižka i hazeta.

Uł. Rabiza.

I pravasłaŭnyja lubiać „Ch. D."

Usielub, Navahradčyna. Ja pravasłaŭny. Śpiarša ja „Chr. Dumku" pračytaŭ u katalika. Jak zapaznaŭsia ja z hetym časapisam, dyk i palubiŭ jaho. „Chr. D." mnie vielmi da spadoby. Vypisvaju sam i druhich namaŭlaju. Duža nam usim padabajecca, što „Chr. Dumka" šyryć brackuju luboŭ miž Biełarusami pravasłaŭnymi i katalikami.

P. A.

Duža lubiać svajo rodnaje.

Jody, Brasłaŭščyna. U našych vakolicach žyvuć u pieramiešku Biełarusy kataliki i pravasłaŭnyja. Śviedamaść biełaruskaja ŭ nas značnaja. Našy braty pravasłaŭnyja majuć vialiki chłopat z cerkvaj. My im spahadajem. Treba pratryvać licha i ŭsio budzie dobra. U nas vialiki niedachop biełaruskich knižak i hazet. Na heta treba źviarnuć vialikuju ŭvahu. I. P.

Paštovaja skrynka.

D. A. Duža ciešymsia, što adazvalisia ŭznoŭ. Dziakujem za matarjał. Drabniejšy budziem drukavać, a z vialikim, nažal, ničoha nia zmožam zrabić. Ab hetym budzie da Vas piśmo.

P. A. I dla Vas i dla Vašaha susieda „Chr. D." pasyłajem. Duža ciešymsia, što i pravasłaŭnym naš časapis padabajecca. Vašy adrasy pieradali my tak-ža i ŭ „Samapomač".

A. P. Prośby spaŭniajem. Za probnyja adrasy duža dziakujem i karystajem z ich.

J. P. Dobra, u vašu viosku „Chr. D." pasyłajem. Dajcie znać, ci dachodzić jana tudy? A tak-ža nie zabyvajcie i ab padpiscy.

J. L. Nadta-ž my rady, što vy tak starajeciesia ab spravu „Chr. D." Za ŭsio dziakujem i karystajem.

H. Ł. Nie razumiejem, čamu tak vyjšla. Hazetu vysyłajem akuratna. Musić niechta źniaŭ z pošty i Vam nie addaŭ. Usio, čaho Vy prosicie ŭ apošnim svaim liście, — pasyłajem.

Uł. R. Dziakujem za šyrokija i poŭnyja viestki. Pamahčymaści drukujem usio.

J. Č. Nažal i ŭ hetym numary nia pojdzie. U nastupnym napeŭna. Nia hnievajciesia!

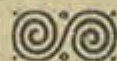
Pakvitavańniaŭ ab atrymańni padpiski ŭ hetym numary, a taksama i ŭ nastupnych numaroch nia budziem davać, bo zaniało-b heta mnoha miesca.

Śv. p. Aleksandar Jelski—heta byŭ žyvy most, jaki złučaŭ našu ciapierašniuju pracu i ciapierašni ruch z cełaj plejadaj daŭniejšych pracaŭnikoŭ na rodnaj nivie. Bajučysia radykalizmu „maładych", jon, adnak, razumieŭ ich i ščyra spahadaŭ im, zychodziačysia z imi na acency sučasnaj palityki denacyjanalizavanaj krajovaj intelihiencyi. Staŭlajučy pieradusim praŭdu i spraviadlivaść, jon nia moh zhadzicca z tym, što heta intelihiencyja za kroški navuki zabiraje ŭ našaha narodu jaho nacyjanalnuju dušu, zabiraje jaho matčynu movu i hetak abkradvaje z najdaražejšych skarbaŭ. I nia majučy mahčymaści pryłučyć svaje słabiejučyja siły da raboty „maładych", jon u pastajannaj pierapiscy z imi pasyłaŭ im svaje ŭvahi i rady, pryzyvajučy da aściarožnaści, razvažlivaści i chryścijanskaha miłavańnia navat svaich vorahaŭ. Kali-ž dla hramadki biełaruskich pracaŭnikoŭ u Vilni nastupali ciažkija mamenty, jon śpiašyŭ i z matarjalnaj pomačču, daviarajučy im svaje źbieražonyja hrošy.

U vadnym z pisiem, pisanym kolki hod tamu nazad, Jelski vykazvaŭ ščyry žal z pryčyny taho, što rasiejskija zakony nie dajuć jamu spoŭnić staruju jaho dumku: usie svaje hrošy pamiaŝcić takim sposabam, kab za ich paśla jaho śmierci možna było nаładzić karysnuju dla akaličnych biełaruskich viosak ustanovu — ratunkovy kamitet, balnicu, ci inšaje.

Ščyry syn Ziamli Biełaruskaj, jon išoŭ zaŭsiody prostaj darohaj, vykazvajučy adkryta svaje pahlady, svaju luboŭ da narodu Biełaruskaha, — i navat najhoršyja vorahi biełaruskaha adradžeńnia nia śmieli kidać kamieńniami na jaho rabotu, a paśla śmierci ŭspamianuli jaho dobrym słovam, jak zasłužanaha hramadzianina Kraju".[2])

2) Беларускі Календар на 1917 г. Вільня, 1916.

Da spravy spynieńnia Biel. Nac. Kamitetu ŭ Vilni

Pastanova Starasty m. Vilni

Starosta Grodzki Wileński *Kopija.*
L. Dz. B—91/38. Wilno, dn. 15.I.1938 r.

Do Zarządu Białoruskiego Komitetu Narodowego w Wilnie

DECYZJA GŁÓWNA
w sprawie zawieszenia działalności „Białoruskiego Komitetu Narodowego w Wilnie.

Na podstawie art. 72 Rozp. Prezydenta R. P. z dn. 22.III.1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. Ustaw R. P. № 36, poz. 341) oraz art. 16 i 61 Rozp. Prez. R. P. z dn. 27.X.1932 r. o prawie o stowarzyszeniach (Dz. Ustaw R. P. № 94 poz. 808)

zawieszam działalność

„Białoruskiego Komitetu Narodowego w Wilnie," gdyż, jak stwierdzono, wykracza ona przeciwko obowiązującemu prawu oraz zagraża bezpieczeństwu, spokojowi i porządkowi publicznemu.

Uzasadnienie:

Ze zgromadzonych materiałów dowodowych wynika, że działalność istniejącego w Wilnie od 1918 r. Białoruskiego Komitetu Narodowego skierowana została przeciwko interesowi publicznemu oraz sile obronnej i całości granic Państwa. W szczególności stwierdzono, że Biał. Komitet Narodowy w Wilnie:

1. dąży do zrealizowania założeń t. zw. manifestu mińskiego z dn. 25.III.1918 r., a więc stworzenia samodzielnego państwa białoruskiego w drodze oderwania od Rzeczypospolitej Polskiej części ziem północno-wschodnich, co zresztą podkreśla wyraźnie jego oficjalny regulamin;
2. w swej akcji propagandowej kwestionuje prawa suwerenne Państwa Polskiego na obszarsze wspomnianych ziem;
3. współpracuje z czynnikami zagranicznymi na niekorzyść Polski;
4. współdziałał i współdziała nadal z organizacjami wywrotowymi.

Na podstawie art. 75 ust. 3 Rozp. Prezydenta R. P. o postępowaniu administracyjnym nie podaję bliższych i szczegółowszych motywów powyższej decyzji, gdyż przemawia przeciwko temu ważny interes państwowy.

Do prowadzenia spraw niezbędnych, związanych z majątkiem Komitetu, zgodnie z art. 25 prawa o stowarzyszeniach wyznaczam kuratora w osobie p. Michała Bielatko.

Od decyzji niniejszej przysługuje stronie prawo wniesienia odwołania do Wojewody Wileńskiego za moim pośrednictwem w ciągu 14 dni od daty doręczenia.

p. o. STAROSTA GRODZKI
(—) J. Czernichowski

Biazimienny kamunikat u polskaj presie.

Starosta Grodzki w Wilnie decyzja z dnia 15 bm. zawiesił działalność Białoruskiego Komitetu Narodowego i wyznaczył na jego kuratora p. Michała Bielatkę. Zawieszony Komitet założony został przez tych działaczy białoruskich, którzy po upadku krótko trwałej Republiki Białoruskiej proklamowanej dnia 25 marca 1918 r. w Mińsku, znaleźli schronienie w Polsce.

Cele i zadania Komitetu, określone w jego regulaminie, były sprzeczne z obowiązującym prawem i godziły w całość terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Pokrywają się one z zamierzeniami organizacji komunistycznej. W dążeniu da zrealizawania ich Komitet utrzymywał kontakt z wrogimi Polsce czynnikami zagranicznymi i korzystał z finansowej pomocy poza społecznych źródeł zagranicznych.

Podczas wykonywania decyzji o zawieszeniu organa Policji Państw. ujawniły w lokalach zrzeszonych w Białoruskim Komitecie Narodowym organizacyj dowody jego działalności antypaństwowej.

Vyjaśnieńnie staršyni b.K-tu inž.Ad.Klimoviča, praznačana ŭ polskuju presu, jakoje nadrukavała tolki „Słowo" i „Robotnik"

Wielce Szanowny Panie Redaktorze

W związku z ukazaniem się na łamach poczytnego pisma Pańskiego komunikatu o „Powodach zawieszenia działalności „Białoruskiego Komitetu . Narodowego w Wilnie," celem uniknięcia błędnego poinformowania opinji publicznej w powyższej sprawie, proszę o łaskawe umieszczenie poniższego wyjaśnienia:

1. „Białoruski Komitet Narodowy w Wilnie" założony został w Wilnie w r. 1918 nie przez białoruskich emigrantów mińskich, lecz przez miejscowe społeczeństwo białoruskie, którego do ostatnich dni był najwyższym przedstawicielem.

2. Cele i zadania Komitetu ujawniały się w odnośnych uchwałach, a działalność jego podlegała przez cały czas kontroli władz administracyjnych.

3. Niema żadnych podstaw do twierdzenia, że działalność Komitetu była sprzeczna z obowiązującem w Państwie Polskiem prawem, natomiast prawdą jest, że działalność Komitetu przez lat 20 (dwadzieścia) była prowadzona z zezwolenia władz.

4. Władze udzielały Komitetowi zezwoleń na urządzanie obchodów narodowych białoruskich, m. in. też rocznicy proklamowania w Mińsku 25.III.1918 r. niepodległości Białoruskiej Republiki — antytezy do republiki sowieckiej (BSSR).

5. Cele i zadania Białoruskiego Komitetu Narodowego nigdy nie pokrywały się z celami i zadaniami organizacyj komunistycznych, a działalność Komitetu, skierowana na obronę najżywotniejszych narodowych interesów białoruskich, z natury i zasadniczych względów, była sprzeczną z wpływami i działalnością komunistyczną

6. Wreszcie zarzuty co do: a) niedozwolonego kontaktu Komitetu z czynnikami zagranicznemi, b) korzystania z finansowej pomocy pozaspołecznych źródeł zagranicznych oraz c) odnalezienia w lokalach zrzeszonych w Komitecie organizacyj dowodów działalności antypaństwowej są najzupełniej gołosłowne i bezpodstawne.

Proszę przyjąć wyrazy szacunku i poważania *Inż. Adolf Klimowicz*
b. prezes Białoruskiego Komitetu Narodowego w Wilnie.

Z palityki

Z PolšČy.

Z Sojmu i Senatu. Budžetnaja sesija Sojmu i Senatu adbyvajecca narmalna: budžet razhladajecca ŭ Kamisii i adbyvajecca dyskusija. U dyskusii nad budžetam ministerstva spraviadlivaści vypłyła sprava incyndentu Vilenskaha padprakurora Volskaha z pasłankaj Pełčynskaj. Pasłanka Pełčynskaja hetuju spravu pastaviła adkryta i vyrazna.

Padčas razhladu budžetu ministerstva nutranych spraŭ, referent hetaha budžetu pasoł Vojciechoŭski, miž inšym, zakranuŭ i spravu nacyjanalnych mienšaściaŭ u Polšč y. Pahlad hetaha pasła na spravu nac. mienšaściaŭ vielmi charakterny. Jon uvažaje, što abjednańnie mienšaściaŭ u bloki, abo hrupy, było-b zdradaj dziaržavy.

Z Palityki ŭ OZoN-ie. Z pryčyny vystupleńnia ŭ Sojmie pasła hien. L. Želihoŭskaha z krytykaj min. nutr. spr. hien. Słavoj-Składkoŭskaha paŭstała ŭ OZoN-ie dvajakaja apinija — adny zhadžajucca z hien. Želihoŭskim, a druhija z im nie zhadžajecca.

Niadaŭna vyjaviŭ svaju sympatyju da hien. Želihoŭskaha staršynia Vilenskaha OZoN-u. Na heta adkazaŭ pavadyr OZoN-u hien. St. Skvarčynski, što staršynia Vilenskaha addziełu vykazaŭ svoj pahlad u hetaj spravie biez parazumleńnia z centralnaj uładaj arhanizacyi.

Z šyrokaha švietu.

Balšaviki pryznajuć zavajavańnie narodaŭ. Balšavickaja hazeta „Pravda" nadrukavała cikavy artykuł, u jakim aŭtar namahajecca zapiarečyć histaryčnaj praŭdzie, što mnohanacyjanalnaja rasiejskaja dziaržava paŭstała šlachom nasilla.

Balšavicki oficyjoz piša— „rasiejskija imperatary sapraŭdy pryłučyli da Rasiei inšyja krai i narody, ale ŭsie hetyja narody źlilisia ŭ adnu całaść nia pry pomačy hetych imperataraŭ, a ŭ pracesie mnohaviečnaj supolnaj histaryčnaj kulturnaj pracy."

Krytykujučy tymčasovy ŭrad Kierenskaha 1917 h., „Pravda" zakidaje jamu, što jon byŭ pryčynaj nacyjanalnaha razvału Rasiei i ćvierdzić, što ciapier usialakija sproby ŭstanaŭleńnia ŭ hranicach sučasnaj Rasiei (SSSR) „mahametanskich chanstvaŭ", kaŭkazkich kniastvaŭ i ukrainskich dy biełaruskich dziaržaŭ, končacca niaŭdačaj.

Hetak užo havorać balšaviki ab svabodzie paniavolenych narodaŭ.

U Savietach abaviazkavaja hraždanka. Narodny kamisarjat aśviety SSSR zahadaŭ, što ŭsie narody SSSR abaviazany ciapier užyvać tolki hraždanku. Sprava ŭviadzieńnia łaciniki ŭ SSSR ciapier adkinuta.

Rumynski nacyjanalizm. Rumynskija nacyjanalisty, darvaŭšysia da ŭłady, sa zhodaj z svaim karalom, spiarša puścilisia ŭ ataku na Žydoŭ, a paśla i praciŭ inšych nacyjaŭ pačali vystupać; hienerał Čupyrka ŭ Biesarabii vydaŭ prykaz, jakim zabaraniajecca havaryć parasiejsku pad pahrozaj da 2-ch hadoŭ astrohu i 20 tysiač lejaŭ štrafu.

Baski ŭ fašystaŭskaj niavoli. Kraina Baskaŭ, zachoplena hišpanskimi fašystymi, cierpić prašled. Pradstaŭnik b. uradu Baskaŭ padaŭ u anhielskija hazety, što fašysty zabaranili Baskam havaryć svajej movaj i pasvojemu adziavacca. Navat prysiahać Baski pasvojemu nia majuć prava prad fašystaŭskimi ŭładami.

Abisyncy baroniacca. Italjanskija fašysty zavajavaŭšy Abisyniju pačali nasialać tam svaich asadnikaŭ. Abisyncy ciapier arhanizujucca ŭ nievialikija bajovyja hrupy i napadajuć na niaprošanych apiakunoŭ.

Pakt Dunajski znoŭ narešcie
Adahreli ŭ **Budapešcie.**
Hitler łaźniu razmadziaryŭ,
Mussolin Vuhorca paryŭ;
Pośle hurtam ŭsie—trajaku
Dali łaźniu Aŭstryjaku.
Jak puścili bolej pary,
Aŭstryjak ŭ haračym vary
Pryznaŭ Franka, mleŭ, bajaŭsia—
Na ŭsich paktach padpisaŭsia.

Jak toj kaža: **„I ŭ Paryžy
Blum nia zrobić z aŭsa ryžu!"**
Ŭleva, ŭprava Blum kruciŭsia,
A Urad adnak zvaliŭsia.
Blum až hrudzi ŭžo razchrystaŭ—
Daryŭ sercam kamunistaŭ:
Ale tyja—ani zblizku,
Choć kładzi im serca ŭ misku!
Im patrebny lepšy štuki—
Chočuć lejcy ŭziać u ruki...

A ŭ **Rasiei** ŭžo **„spakojna."**
Sieŭ Parlamant bahabojna
Pad Maskoŭskaj dyktaturaj:
Ŭvieś „trackizm" schavaŭ pad skuraj
I čakaje ŭ zhodnaj bandzie,
Kab toč-ŭ-točku, pa kamandzie:
„Vańka-Ŭstańka!"—hetym znakam
Ŭstać małankaj, sieści makam.

IKC—„Kurjer štodzienny" —
Jon cyhan — saŭsim nia drenny!
Kaho źviažuć — taho łaje,
Kaho bjuć — taho kusaje.
K' Biełarusam pryviazaŭsia —
Pa—maskoŭsku abruhaŭsia:
Padsaliŭ ŭsio kamunizmam
I padpior hrubym safizmam.
I bałotam zdurna-pjana
Ŭziaŭ, abkidaŭ Maryjanaŭ.
Šmat brachaŭ, a mała škodziŭ —
Tolki vielmi šmat nazvodziŭ...
Ale jon—takoj natury —
Synok „novaje kultury."

Lavon Vietrahon

„Chr. Dumka" vychodzić: 10, 20 i 30 kožnaha miesiaca.
Padpiska na hod — 3 zł., na paŭhodu — 1 zł. 50 hr., na try miesiacy — 75 hr. Cana asobnaha numaru — 10 hrašoŭ.
Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Adkazny redaktar V. JERMAŁKOVIČ — Vydaviec KS. AD. STANKIEVIČ

Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, Zavalnaja vul. № 1.